

LANNOO'S
AUTOBOEK
SPANJE,
PORTUGAL

**De Praia da Falésia bij
Vilamoura in de Algarve
imponiert met felrode
rotsen.**

LANNOO'S AUTOBOEK SPANJE, PORTUGAL

Het Alhambra in Granada
in het avondlicht met op
de achtergrond de bergen
van de Sierra Nevada.

DE MOOISTE REISBESTEMMINGEN IN SPANJE

12

Galiçië	14
Asturië	22
Cantabrië	28
Baskenland	34
Navarra	42
La Rioja	50
Aragón	58
Catalonië	68
Barcelona	86
Valencia en omgeving	106
Murcia	118
Castilië en León	124
Madrid en omgeving	138
Extremadura	156
Castilië-La Mancha	168
Andalusië	174
De Balearen	230
Canarische eilanden	246

DE MOOISTE REISBESTEMMINGEN IN PORTUGAL

270

Região Norte	272
Região Centro	284
Lissabon en omgeving	296
Alentejo	306
Algarve	314
Madeira	324
De Azoren	338

**UNESCO-WERELDERGOED
IN SPANJE EN PORTUGAL**

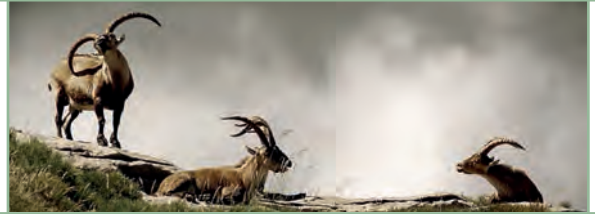
354

Spanje	356
Portugal	400

DE MOOISTE REISROUTES	416		
Route 1: Noord-Spanje: Jacobsweg en Costa Verde	418	Route 9: In het land van de fado – dwars door Portugal	436
Route 2: Castilië – door het land van Don Quichot	420	Route 10: Eiland van de eeuwige lente: Madeira	438
Route 3: Door Catalonië, Aragón en Rioja	422	Route 11: De Azoren – groene vulkaaneilanden midden in de weidse Atlantische Oceaan	440
Route 4: Traditionele vakantiebestemming: van de Costa Brava tot de Costa del Sol	424	REISATLAS	442
Route 5: Andalusië – de Moorse erfenis in het zuiden van Europa	426	REGISTER	493
Route 6: Extremadura: op de Vía de la Plata naar een vergeten land	428		
Route 7: De Balearen – pareltjes in de Middellandse Zee	430		
Route 8: De Canarische eilanden – cruisen tussen vulkanen en woestijn	432		

Spanje Asturië

Asturië

Oppervlakte:
10.604 km²

Inwoners:
1,08 miljoen

Hoofdstad:
Oviedo

Taal:

Spaans en Asturisch

Website:

www.asturias.es

** Oviedo

Hoewel tijdens de Spaanse burgeroorlog heel wat vernield werd in Oviedo, het economische en culturele hart van Asturië, bleef de kathedraal met haar 16de-eeuwse, 82 m hoge toren intact. Iets buiten de stad stuit je op twee van de indrukwekkendste vroegromaanse bouwwerken van Spanje: de kerk Santa María del Naranco en de voormalige paleiskapel San Miguel de Lillo. Ze werden opgetrokken halverwege de 9de eeuw en zijn cultureel Werelderfgoed.

*** Costa Verde

De Costa Verde, de 'groene kust', is het mooiste kustlandschap van noordelijk Spanje. Hoge bergen, feerieke zandbaaien en authentieke vissersdorpjes aan de riviermondingen verlenen het landschap samen met romantische stadjes zijn bijzondere charme. De bergen van het Parque Natural de Somiedo, waar in de eiken-, kastanje- en beukenbossen zowel beren als wolven leven, zijn de bestemming van veel trekkers.

*** Picos de Europa

Picos de Europa, 'bergpieken van Europa', doopten de zeelui de tot 2500 m hoge Noord-Spaanse bergketen met zijn steile rotswanden, diepe ravijnen en besneeuwde toppen. Veel neerslag en vaak dichte mistbanken doen een weelderige plantengroei ontspruiten van sappig groene weiden, loofbossen op de berghellingen en heidekruid op de hoogvlaktes. De toppen vormen het hart van het gelijknamige nationaal

Een eenzame vuurtoren aan de Costa Verde.

park, waar op 800 tot 1500 m hoogte uitgestrekte bossen staan. Dikke, eeuwenoude kastanjebomen, eiken en taxus bezorgen de gevarieerde dierenwereld een ideale habitat. De dorpjes Unquera in het oosten en Cangas de Onís in het westen verlenen toegang tot het park, waar de Desfiladero de los Beyos en Desfiladero del Río Cares de bekendste ravijnen zijn. Een kabelbaan brengt toeristen vanaf Fuente Dé naar een 900 m hoog rotsplateau. In het westen vind je Covadonga

en de gelijknamige grot waarin Don Pelayo begraven ligt. Ongeveer 15 km verder noordwaarts kom je op 1150 m hoogte bij de gletsjermereen Enol en Ercina, van waaruit talrijke wandelpaden het park doorkruisen.

Foto boven: ruige Costa Verde. Foto rechterpagina: de ongereptheid van de Picos de Europa oogt naargelang van het weer lieflijk of dreigend.

Spaanse steenbok

De bergen van Asturië vormen een ideale leefomgeving voor de Spaanse steenbok (*Capra pyrenaica*). Hij voelt zich thuis op rotsen en in bergen tot

3400 m en is verwant met de alpensteenbok, maar is kleiner en sierlijker. De Spaanse steenbok heeft een schofthoogte van 65 tot 75 cm en een kop-romplengte van 100 tot 140 cm. Twee van de oorspron-

kelijk vier ondersoorten zijn door overbejaging en aantasting van het leefgebied al uitgestorven: de Portugese steenbok en de Pyrenese steenbok. De populatie van de resterende ondersoorten *C. p. hispanica*

(zuidoosten van Spanje) en *C. p. victoriae* (Midden-Spanje) wordt voor het hele Iberisch Schiereiland geschat op 60.000 tot 100.000 dieren.

Spanje Barcelona

*** BARCELONA

De Catalaanse hoofdstad met haar opmerkelijke monumenten, bruisende nachtleven en fraaie promenades aan de haven en zee combineert een genereuze open geest met authentieke tradities. Ze is tevens de stad van Antoni Gaudí, die hier zijn grootste projecten realiseerde.

De eeuwige concurrent van Madrid kan terugblikken op een geschiedenis van tweeduizend jaar. De stad werd gesticht door de Romeinen, in 236 v.Chr. door de Carthager Hamilkas Barcas veroverd en door hem Barcino gedoopt. In 415 verwierven de Visigoten de

19de eeuw zag in Barcelona een totaal nieuwe kunst- en architectuurstijl het levenslicht: het modernisme – de Catalaanse variant van de art nouveau – dat het sterkst zijn stempel drukte op het uiterlijk van de stad. Behalve Antoni Gaudí waren de belangrijkste vertegenwoordigers de architecten Josep Puig i Cadafalch en Lluís Domènech i Montaner. Veel van hun verwezenlijkingen zijn te bewonderen in de wijk Eixample.

Het beste uitzicht op de havenstad heb je vanaf de Montjuïc in het zuiden of de 532 m hoge Tibidabo in het westen. Allebei zijn ze te bereiken met een kabelbaantje. Belangrijke bezienswaardigheden: de Barri Gòtic, de wat ho-

aanbod, het Museu Nacional d'Art de Catalunya met zijn wereldbepaalde collectie romaanse fresco's en retabels, Museu Picasso met 3600 werken van de beroemde kunstenaar die in Barcelona studeerde, en het scheepvaartmuseum Museu Maritim in de op hallen lijkende werf.

Het pronkstuk van de stad en meesterwerk van Antoni Gaudí: de tot op heden onvoltooide kerk La Sagrada Família met haar gigantische afmetingen en buitensporige, symbolische vormtaal. Andere werken van Gaudí: in de Barri Xines de grafelijke privéwoning Palau Güell, in de door modernisme gekenmerkte nieuwe wijk Eixample de huizen Casa Milà met zonderlinge versieringen en een

Architecturaal detail op de gevel van het Palau de la Música.

heerschappij over de stad aan de Middellandse Zee, in 713 de Arabieren en in 803 de Franken. Nadat de koninkrijken Catalonië en Aragón in 1137 samsmolten, begon Barcelona aan zijn opmars tot belangrijke haven- en handelsstad. Een poging in de 17de eeuw om zich van Spanje los te scheuren, mislukte. Ten tijde van de Spaanse burgeroorlog koos Barcelona de kant van de republikeinen – tegen overwinnaar Franco. Eind

ger gelegen oudste wijk, het middeleeuwse plein Plaça del Rei met het paleis van de Catalaanse en Castiliaanse koningen, Palau Real Major, de indrukwekkende gotische kathedraal La Seu met crypte en kruisgang waar ganzen de graven bewaken, de sfeervolle Plaça del Pi, La Rambla, de beroemdste plek om te zien en gezien te worden, de nostalgische markthal La Boqueria ('het keelgat') met zijn reusachtige

sprookjesachtig dak, de Casa Calvet en Casa Batlló, de Avinguda de Gaudí, een brede laan die helemaal in het teken staat van de grote architect. Het Palau Güell en de Casa Milà zijn Werelderfgoed. Werken van Domènech i Montaner zijn de Casa de l'Ardiaca, Casa Lleó Morera, Palau de la Música Catalana, Fundació Antoni Tàpies, Illa de la Discòrdia, Hospital de la Santa Creu i de Sant Pa en Museo de Zoologia.

Santa Eulalia

Maar liefst twee heilige maagden houden de hoofdstad van Catalonië een beschermende hand boven het hoofd. Behalve de Maagd van Mercè werd

ook Sint-Eulalia uitgeroepen tot beschermheilige van Barcelona nadat ze volgens de legende op dertienjarige leeftijd de martelaarsdood was gestorven. Tijdens de vervolging van de christenen onder

Diocletianus zou het diepgelovige meisje er bij de keizer voor hebben gepleit de gruwelijke vervolging van haar christelijke geloofsgenoten te stoppen. Eulalia onderging daarna dezelfde foltering:

ze werd opgesloten in een vat met messen en glasscherven dat men over de straat rolde die sindsdien de Baixada de Santa Eulalia heet. Eulalia werd aan het kruis genageld in 303.

Portugal Região Norte

Ook Moorse elementen zijn te bespeuren in de mooie zaal van het beurspaleis.

**** Palácio da Bolsa** In Porto verdient men geld, in Lissabon geeft men het uit – zo ziet men in Porto in elk geval de relatie tussen beide van oudsher met elkaar concurrerende steden. Bestaat er een beter symbool voor de grote rol die de handel speelt dan een luisterrijke

beurs? De opdracht voor de bouw van het beurspaleis (Palácio da Bolsa) als zetel van de handelsvereniging van Porto (Associação Comercial do Porto) werd in 1842 gegeven, pas in 1910 was het beursgebouw klaar. Door de lange bouwperiode verenigt het

eclectische decor alle stijlen uit de 19de eeuw. Achter de classicistische gevel verbergen zich vertrekken in Lodewijk XVI-stijl, empiesalons, een neorenaissance-gerechtszaal en een bibliotheek in beste Britse traditie. Kostbare parket- en mozaïekvloeren met

ingewikkelde patronen, schilderijen en meubels vervolledigen het prachtige interieur.

***** Mercado do Bolhão** Het indrukwekkende gebouw van de mooiste en grootste voedselmarkt van Porto stamt uit het begin van de 20ste eeuw. Het gebouw met twee verdiepingen staat in het hart van de stad tussen de voetgangerszone Rua Sá da Bandeira en de parallelle Rua de Santa Catarina. Middelpunt is het overdekte binnenplein waar de fruit- en groentehandelaars hun stalletjes hebben. Aan de met smeedijzeren balustrades getooid galerijen vind je slagers, visverkopers, gaarkeukens en cafés. Wanneer de poort van de markt 's morgens opengaat, stromen de huisvrouwen in drommen toe. Allemaal proberen ze aan de marmeren togen

Livraria Lello

Een onvergetelijke bezienswaardigheid – en niet alleen voor bibliofielen – is de Livraria Lello e Irmão in de Rua das Carmelitas 144 in het centrum

van Porto, een van de mooiste boekhandels ter wereld. Alleen al de weelderig versierde gevel van het fraaie art-nouveaupand uit 1906 loont de moeite. Binnen imponeert de 'boekencathedraal' met door de beeld-

houwer Romão Júnior gemaakte bustes van beroemde schrijvers en een gewelfde houten trap die naar de galerijen met lambriseringen leidt. Behalve een gigantisch aanbod van Portugese en anderstalige lite-

ratuur vind je hier ook een groot assortiment reisgidsen en ansichtkaarten. Onder het plafond met gekleurd glas kun je op de bovenverdieping in de kleine cafeteria genieten van onder meer een port.

de meest verse vis, meest aromatische kruiden en zoetste sinaasappels te bemachtigen. In 2006 werd het gebouw beschermd. Handelaars en inwoners verzetten zich met hand en tand tegen de dreigende transformatie tot een modern winkelcentrum.

***** Kathedraal** Als een vesting blijkt het massieve 12de-eeuwse gebouw neer op de Ribeira, de buurt waar vroeger de vissers en zeelui woonden. Twee machtige torens flankeren de dwarsbouw met romaans roosvenster en kanten. Binnen lijkt het als wekerk opgerichte godshuis eerder op een grafkelder dan op een plek waar men de Heer looft. Maar in de 18de eeuw bracht de toentertijd drukbezette architect Nicolau Nasoni daarin gedeeltelijk verandering

met een paar opzienbarende kunstgrepen: hij creëerde een stralend, met goud bedekt hoogaltaar onder een helder cassetteplafond van marmer en graniet en voorzag de sacramentskapel in de linkerdwarsbeuk van een nog fraaier altaar, dat tussen 1632 en 1732 door Manuel Teixeira, Manuel Guedes, Bartolomeus en andere Portugese kunstenaars van 800 kg zuiver zilver werd gemaakt.

Foto boven: vanaf de overkant van de Douro heb je een prachtig uitzicht op de Ribeira en de allesoverheersende kathedraal. Het op een vesting lijkende godshuis bezit kruisgangen met fijne kunstwerken van azulejo's (foto rechts).

Cultuurlandschap van Aranjuez

De charme van het cultuurlandschap van Aranjuez, ten zuiden van Madrid aan de rivieren Taag en Jarama, bestaat uit het even complexe als harmonische wisselspel tussen natuur en mensenwerk.

Jaar van erkenning: 2001

Sinds Filips II (1527-1598) was Aranjuez de zomerresidentie van de Spaanse koningen. Dat verklaart de stijlvolle aanleg van paleizen en kastelen, en van de irrigatiesystemen die de baroktuinen naar Frans voorbeeld bevoelen en de groenten- en fruitplantages van water voorzien. De vele kanalen, *acequias* en *caceras*, vormen een bekoorlijk contrast met de kronkelende loop van de Taag, de slagader van Aranjuez. Op de oevers van de Taag gedijt een veelzijdige flora en fauna. Het koninklijk paleis bestaat uit

een hoofd vleugel van drie verdiepingen en twee zijvleugels van twee verdiepingen met arcades. In de uitgestrekte parken staat ook het lustslot Casita del Labrador, dat Karel IV in 1803 liet bouwen. Vijf jaar later, in 1808, startte in Aranjuez de Spaanse opstand tegen de overheersing van Napoleon Bonaparte.

Koninklijk paleis (rechts) en barokkerk San Antonio (onder) in Aranjuez.

Toledo, gelegen aan de Taag ten zuidwesten van Madrid, is een van de oudste Spaanse steden. Het was een conciliestad, een Moors emiraat en de residentie van de Castiliaanse koningen.

Jaar van erkenning: 1986

In zijn ruim tweeduizendjarige geschiedenis kreeg Toledo christenen, moslims en joden over de vloer. Uit de Romeinse tijd bleven een aquaduct en resten van een amfitheater bewaard. De imposante vestingwerken stammen uit de 7de eeuw en werden daarna continu uitgebreid. Het emiraat van Córdoba drukte zijn stempel op Toledo met Arabische baden en een moskee. De beide synagogen El Tránsito en Santa María La Blanca richtten de door de Moren gedoopte joden op in de 12de en 14de eeuw. Binnen

zijn prachtige beeldhouwwerken te bewonderen. Aan gotische kathedraal Santa María in het stadscentrum werkten tot in de 15de eeuw

Vlaamse en Franse architecten mee. Ze rust op een islamitische moskee die op haar beurt ontstaan was op een christelijke kerk. De glas-in-loodramen

zijn uniek. Een ander belangrijk bouwwerk is het *alcazar* dat zich boven de stad verheft. In Toledo woonde en stierf de schilder El Greco (1541-1614).

Het historische centrum van Toledo (onder) strekt zich uit op een rots waar de Taag aan drie kanten langs stroomt (links: blik op de binnenplaats van het *alcazar*).

Midden in de Atlantische Oceaan, ruim 1500 km ten westen van de Portugese hoofdstad Lissabon en 3600 km ten oosten van Noord-Amerika, ligt ver van het Europese vasteland de wilde en authentieke Azorenarchipel. De negen bewoonde en

enkele onbewoonde eilanden liggen verspreid over een afstand van 650 km. Lokale vluchten en vooral veerboten zorgen voor de verbinding tussen eilanden. Het loont de moeite om alle eilanden te verkennen.

Groen en bloeiend zijn de Azoren op veel plaatsen, zoals hier op Flores.

Van west naar oost lokken Flores, Corvo, Faial, Pico, São Jorge, Graciosa, Terceira, São Miguel en Santa Maria almaar meer natuurliefhebbers en hikkers, maar ook zeilers en waterportfanaten naar de lieflijke eilanden. Rust en stilte, een uitgesproken groen en gevarieerd landschap, en een vriendelijke bevolking staan garant voor een reis vol belevenissen. Toen het kleine Portugal aan de rand van Europa opklom tot een van de machtigste zeevaartnaties ter wereld, vormden de Azoren in 1427 – na Ceuta in 1415 en Madeira in 1418 – een van de eerste haltes van de Portugese uitbreiding. Ook nu nog behoren ze staatkundig tot Portugal. Net zoals Madeira verwierven ze na de Anjerrevolutie de status van autonome regio. Het parlement van de eilanden heeft beperkte financiële en bestuurlijke bevoegdheden. Tijdens de Twee-

Potvissen zijn geen zeldzame gasten rondom de Azoren.

de Wereldoorlog stelde Portugal zich vrij neutraal op, maar stond de geallieerden wel toe om op de Azoren strategische militaire basissen op te richten, die voor de eilandbewoners lange tijd economisch vrij belangrijk waren. Toen Portugal in 1986 toetrad tot de EEG, leverde dat economische impulsen op voor de Azoren, waar vooral de landbouw geld in het laatje brengt. Waar je onderweg ook bent, overal kun je op een kudde melkvee stuiten.

Ook de zalmvangst is voor de lokale vissers nog steeds van belang, zij het op kleinere schaal. De meeste stimulansen voor de toekomst gaan uit van het groeiende toerisme. Alle eilanden zijn van vulkanische oorsprong, zeer bergachtig en bijna overal begroeid. Voor kleurrijke spatjes zorgen de hortensia's die in teder wit tot helderblauw op veel plaatsen het landschap domineren. De Azoreanen leven met de gevaren van het vulkanisme en

aardbevingen, want de eilanden zijn de top van machtige vulkaanbergen die op de Midden-Atlantische rug liggen. Drie actieve tektonische platen komen er samen: de Noord-Amerikaanse, de Eurazische en de Afrikaanse. Wanneer ze tegen elkaar botsen, komen sterke wrijvingskrachten vrij, zodat de aardkorst kan openbarsten en magma aan de oppervlakte treedt. Dat proces begon zo'n 25 miljoen jaar geleden op 4000 m diepte op de bodem van de Atlantische Oceaan. Het magma hoopte zich tijdens herhaalde uitbarstingen in de loop der tijd op en ongeveer 14 miljoen jaar geleden verrees Santa Maria als eerste Azoreneiland uit de oceaan.

São Jorge Het 56 km lange eiland is het centrum van de Azoren. Bijzonder zijn de landtongen, de *fajas* die via wandelpaden te bereiken zijn. De eilandbewoners leven vooral van de veehouderij.

Terceira Het eiland werd als derde ontdekt en kwam zo aan zijn naam. Sinds de Tweede Wereldoorlog zijn er in Lajes een luchthaven en een Amerikaanse luchtmachtbasis. Het eiland is vooral bekend om zijn bijzondere stierengevechten en om Angra do Heroísmo.

Angra do Heroísmo De hoofdstad van Terceira heeft altijd al een belangrijke rol gespeeld. De stadskern werd in de 17de en 18de eeuw gebouwd, net zoals het stadhuis en de kerken. De kathedraal Sê dateert van 1568. Na een aardbeving op nieuwjaarsdag 1980 werd de stad herbouwd.

Pico Met 2351 m is de vulkaankegel van Pico de hoogste berg van Portugal. Het eiland is een ideale uitvalsbasis voor walvisobservaties.

São Miguel Het hoofdeiland van de Azoren is het ideale vertrekpunt voor een rondreis en heeft een landschap met uitgesproken vulkanische kenmerken, weiden en weelderige hortensiahagen. De hoofdstad Ponta Delgada is rijk aan geschiedenis.

Horta Horta op het eiland Faial was altijd al een belangrijke tussenstop bij de oversteek van de Atlantische Oceaan. De karvelen van de vroegere ontdekkers zijn intussen vervangen door ranke zeilboten. Van overal zie je de Pico op het gelijknamige buureiland. Zeilers komen samen in Peter's Café Sport.

Sete Cidades In het noordwesten van het eiland São Miguel illustreren de mysterieuze kratermeren Sete Cidades de afmetingen van de reusachtige krater met zijn diameter van 12 km. Het mooiste uitzicht biedt de Vista do Rei, het 'panorama van de koning'.

Santa Maria Het eiland werd als eerste van de Azoren in 1427 betreden door Portugezen. Vanuit geologisch oogpunt is dit het oudste eiland van de archipel.

Grândola 7 km
Setúbal 60 km
Lisboa 109 km

Montemor-o-Novo 61 km

Évora 55 km
Estremoz 101 km

Jerez de los Caballeros 5 km
Évora (P) 120 km

Zafra 16 km
Mérida 82 km

Zafra 10 km
Mérida 69 km

Zafra 24 km

N-432
Llerena 9 km
Córdoba 162 km

EX-103
Llerena 11 km
Azuaga 43 km
Córdoba 164 km

A-460
Cantillana 20 km
Lora del Río 51 km
Palma del Río 77 km

N-IV
A-4 E5
Carmona 38 km
Córdoba 143 km

→ AP-4 E2
Utrera 31 km
A-471

AP-4 E5
Sevilla 48 km
N-IV
Sevilla 68 km

Arcos de la Frontera 12 km
Antequera 156 km
Marbella 159 km
A-382

Algeciras 69 km
A-381

Tenerife (Islas Canarias)

N-IV
Vejer de la Frontera 45 km
Tarifa 95 km

A-48 N-IV
Vejer de la Frontera 39 km
Tarifa 89 km

tide Phototravel, 173 C/Martin Tueger, 174/175 Laif/Fulvio Zanettini, 176 C/Pete Oxford, 176 M/Alamy, 176/177 M/Alamy, 178 C/Jean-Pierre Lescourret, 178 M/Alamy, 179 G/David Sutherland, 179 C/Tibor Bogner, 180 G/Shawn Egan, 180 M/Alamy, 181 Look/age fotostock, 181 C/Peter Adams, 181 M/Alamy, 182 G/Walter Bibikow, 182 Look/age fotostock, 182 Look/age fotostock, 182 M/Alamy, 183 Look/age fotostock, 183 G/Panoramic Images, 184 Look/age fotostock, 184 M/Alamy, 184/185 G/David Noton, 185 C/Grand Tour Collection, 185 M/Alamy, 186 C/Peter Adams, 186 M/Alamy, 188 C/Grand Tour Collection, 188 M/Alamy, 188 M/Alamy, 189 G/Domingo Leiva, 189 G/Bill Ballenber, 190 G/Mario Cipriani, 190 G/Ruth Tomlinson, 190/191 Look/NordPhotos, 191 G/Richard Ross, 191 G/Samuel Magal, 192/193 C/Ilan Spainier, 193 C/Victor Fraile, 193 C/Victor Fraile, 193 C/Marcelo del Pozo, 193 G/Cristina Quicler, 194 C/Jose Fuste Raga, 194 C/Stuart Black, 195 C/Jose Fuste Raga, 195 G/cuellar, 196 G/cuellar, 196/197 G/Domingo Leiva, 197 G/Domingo Leiva, 197 Look/Juergen Richter, 198 C/Jean-Pierre Lescourret, 198 M/age, 199 G/Xavi Gomez, 199 M/Alamy, 200 C/Demetrio Carrasco, 200 C/Adam Woolfitt, 200/201 G/Will Selarep, 201 Huber/ Günter Gräfenhain, 202/203 M/Jean-Pierre Lescourret, 203 Look/Thomas Peter Widmann, 203 C/Adam Woolfitt, 204 G/Xavi Gomez, 204 G/Shawn Egan, 205 C/Jean-Pierre Lescourret, 205 M/Alamy, 206 G/Ilan Cumming, 206 M/Alamy, 207 G/Will Selarep, 207 M/Alamy, 208 C/Charles Bowman, 208 M/Alamy, 208 M/Martin Siepmann, 209 Look/Juergen Richter, 209 M/Alamy, 210/211 C/Rosa Isabel Vazquez, 211 G/CGIBackgrounds.com, 212 C/Destinations, 212 G/Panoramic Images, 213 Look/Juergen Richter, 213 G/Panoramic Images, 214 C/Paul Panayiotou, 214 C/Doug Pearson, 214/215 G/Slow Images, 215 G/Altrendo Panoramic, 216 G/Slow Images, 216/217 C/Mel Stuart, 217 C/Alan Copson, 218/219 M/Alamy, 219 M/Alamy, 219 M/Alamy, 219 M/Alamy, 220 M/Alamy, 220 G/Slow Images, 220 C/Marco Simoni, 221 G/John Miller, 221 M/Alamy, 222/223 C/Destinations, 223 G/Oli Scarff, 224 G/Siephoto, 224 G/Charles Bowman, 225 Huber/Reinhard Schmid, 225 M/Alamy, 226 Look/Quadrige Images, 226 C/Hendrik Holler, 226/227 Huber/Reinhard Schmid, 228 Huber/Reinhard Schmid, 228 Corbis/Marcelo del Pozo, 228 C/Ramon Navarro, 228 G/Richard and Julia Kemp, 229 C/Fernando Alda, 229 M/Martin Siepmann, 230/231 G/Michele Falzone, 232 G/Alvaro Leiva, 232 Look/age fotostock, 232 M/Steffen Beuthan, 233 C/Massimo Ripani, 234 C/Ocean, 234 M/age, 234 C/Oriol Alamany, 235 Look/age fotostock, 235 C/Mel Stuart, 236 C/Michele Falzone, 236 C/Guido Cozzi, 237 C/Grand Tour Collection, 237 M/Imagobroker, 238 Look/Jan Greune, 238/239 Look/Jan Greune, 239 M/Imagobroker, 240 G/Neil Austen, 240 Look/Juergen Richter, 241 C/Manfred Idem, 241 M/age, 241 M/dreamtours, 242 C/Michele Falzone, 243 H. & D. Zielske, 243 C/Michele Falzone, 243 M/Judith Thomandl, 244 G/Neil Austen, 244 Look/Juergen Richter, 244 M/Alamy, 245 Look/Konrad Wothe, 245 M/age, 246/247 C/Guido Cozzi, 248 G/Stefan Ernst, 248 Look/

Lubenow, 248 C/Tino Soriano, 249 M/Imagobroker, 249 M/Imagobroker, 250 C/Guido Cozzi, 250 C/Martin Siepmann, 250/251 C/Guido Cozzi, 251 G/Martin Siepmann, 251 M/Martin Siepmann, 252 C/Gianni Giorgi, 252 Look/Juergen Richter, 252/253 G/www.ginomaccanti.com, 253 M/Stefan Preis, 254 C/Grand Tour Collection, 254 Look/Juergen Richter, 254/255 C/Guido Cozzi, 255 C/Grand Tour Collection, 256 Look/Juergen Richter, 256 C/Atlantide Phototravel, 257 Look/Axiom, 257 Look/TerraVista, 258 M/Jose Fuste Raga, 258/259 Look/Sabine Lubenow, 259 C/Jose Fuste Raga, 259 M/Ralf Adler, 260/261 G/Images Etc Ltd, 261 C/Martin Moxter, 262 Look/Juergen Richter, 262/263 M/age, 263 M/Martin Moxter, 264 G/Juanes, 264 C/Pietro Canali, 265 C/Maurizio Reolini, 265 C/Markus Lange, 266 Look/age fotostock, 266 Look/Sabine Lubenow, 266 C/Wolfgang Deuter, 267 Look/Juergen Richter, 267 M/age, 268/269 G/Cristian Baitg, 269 C/Sven Hagolani, 270/271 C/Peter Adams, 272/273 Look/Thomas Peter Widmann, 274 C/Sylvain Sonnet, 274 C/Julianne Eggers, 275 C/Paolo Giocoso, 276 Look/Photononstop, 276 M/age, 276/277 C/Paolo Giocoso, 277 C/Tibor Bogner, 278 G/Slow Images, 278 C/Julianne Eggers, 278/279 M/Michael Howard, 279 G/Davis McCordle, 280 C/Flayols, 280 M/Chris Seba, 281 G/Elena, 281 Look/age fotostock, 282 Look/age fotostock, 282 M/Alamy, 282/283 M/Alamy, 283 G/Henrique Feliciano Photography, 284/285 Look/age fotostock, 286 G/Sofia Pereira, 286 C/Silvana Guilhermino, 286/287 G/Panoramic Images, 287 C/Julianne Eggers, 288/289 G/Sergio Viana, 289 M/Photononstop, 290 C/Grand Tour Collection, 290 C/Ocean, 291 M/Michael Howard, 291 C/Peter M. Wilson, 292 C/Julian Castle, 292 C/Sandro Vannini, 293 C/Mauricio Abreu, 293 C/Perry Mastrovito, 293 M/Bernhard Hambach, 294/295 M/Carl-Werner Schmidt-Luchs, 295 Look/The Travel Library, 295 Look/age fotostock, 296/297 G/Guy Vanderelst, 298 C/Ocean, 298/299 C/Alan Weintraub, 299 G/Peter Adams, 299 C/Jose Fuste Raga, 300 G/Guy Vanderelst, 301 C/Paolo Giocoso, 302 G/Fraser Hall, 302 C/Holger Leue, 302/303 C/Demetrio Carrasco, 303 C/Hans Georg Roth, 304 C/Holger Leue, 304 C/Mauricio Abreu, 305 G/Fotosearch, 305 C/Sylvain Sonnet, 305 C/Florian Kopp, 306/307 C/Ocean, 308 C/GTW, 308 C/Mario Carvalho, 308 M/age, 309 Look/age fotostock, 309 M/Michael Howard, 310 G/Mauricio Abreu, 310 G/Robert George Young, 311 C/Sebastiano Scattolin, 311 C/Bo Krist, 312 Look/SagaPhoto, 312 C/Mauricio Abreu, 312 M/Michael Howard, 314/315 Look/Juergen Richter, 316 M/Alamy, 316 M/Alamy, 316/317 Look/travelstock44, 317 M/Michael Howard, 318/319 G/Zu Sanchez, 319 C/Ben Welsh, 320 C/Marco Simoni, 320 C/Katja Kreder, 320 M/Alamy, 321 C/Simeone Giovanni, 321 C/Martin Ruegner, 322 M/Rudolf Pigneter, 322/323 M/Michael Howard, 323 G/José Luis Pulido, 324/325 G/João Pedro Neves, 326 C/Frank Lukasseck, 326 C/Mauricio Abreu, 327 Look/age fotostock, 327 C/Luca da Ros, 328 C/Ocean, 328 C/Martin Moxter, 329 Look/Thomas Peter Widmann, 329 C/Grand Tour Collection, 329 C/Luca da Ros, 330/331 C/Cyril Ruoso, 331 G/Franco Banfi, 332 C/Mauricio Abreu, 332 M/Alamy, 332/333 C/Martin Moxter, 333 M/Ala-

my, 334 G/Rainer Mirau, 334 C/Kit Kittle, 334/335 M/Imagobroker, 335 C/Christian Handl, 336 C/Peter Adams, 336 M/Imagobroker, 336/337 M/Christian Handl, 337 G/Travel Ink, 338/339 Look/age fotostock, 340 C/Bernard Annebicque, 340 G/Joel Santos, 341 C/Mauricio Abreu, 341 C/Mauricio Abreu, 342 G/Luis Davilla, 342 C/Franz-Marc Frei, 342/343 C/Mauricio Abreu, 343 M/Imagobroker, 344 G/Reinhard Dirscherl, 344/345 C/Mauricio Abreu, 346 G/Alan Copson, 346 G/Westend1, 346 C/Mauricio Abreu, 347 Look/Thomas Stankiewicz, 347 C/Mauricio Abreu, 348 C/Mauricio Abreu, 348/349 C/Mauricio Abreu, 349 C/Mauricio Abreu, 350 G/Werner Van Steen, 350/351 C/Mauricio Abreu, 351 G/Joel Santos, 352/353 C/Mauricio Abreu, 353 G/Peter Haworth, 354/355 Look/Sabine Lubenow, 356 Look/Juergen Richter, 356 Look/Juergen Richter, 356 Look/Juergen Richter, 357 Look/Juergen Richter, 357 Look/Juergen Richter, 357 Look/Juergen Richter, 358 Look/age fotostock, 358 Look/Juergen Richter, 359 C/Shawn Egan, 359 M/age, 360 C/Alan Copson, 360 M/Alamy, 361 Look/age fotostock, 361 Look/age fotostock, 362 G/Gonzalo Azumendi, 362 Look/age fotostock, 363 G/Cesar Manso, 363 C/Felix Ordóñez, 364 Look/age fotostock, 364 Look/age fotostock, 365 Look/age fotostock, 365 Look/age fotostock, 366 Look/Brigitte Merz, 366 Look/Brigitte Merz, 367 Look/age fotostock, 367 Look/age fotostock, 368 Look/age fotostock, 368 Look/age fotostock, 369 G/Enrique Algarrá, 370 C/Jeremy Horner, 370 Look/Juergen Richter, 371 Look/Andreas Strauß, 371 Look/Juergen Richter, 372 Look/age fotostock, 372 M/Alamy, 373 C/Alex Robinson, 373 Vanbasten 23, 374 Look/age fotostock, 374 Look/age fotostock, 374 Look/age fotostock, 375 Look/age fotostock, 375 Look/Juergen Richter, 375 Look/age fotostock, 376 Look/Michael Zegers, 376 Look/Juergen Richter, 377 Look/age fotostock, 377 Look/age fotostock, 378 Look/age fotostock, 378 Look/age fotostock, 379 Look/age fotostock, 379 C/Marco Cristofori, 380 Look/age fotostock, 380 Look/age fotostock, 381 G/DarkRigel, 381 Look/age fotostock, 382 Look/age fotostock, 382 Look/age fotostock, 383 Look/age fotostock, 384 Look/age fotostock, 384 G/Samuel Magal, 385 G/Quim Llenas, 385 M/Alamy, 386 G/Marialuisa Wittlin, 386 G/Prehistoric, 387 Look/age fotostock, 387 Look/age fotostock, 388 Look/age fotostock, 388 C/Michele Falzone, 389 C/Jose Fuste Raga, 389 M/Imagobroker, 390 Look/Arthur F. Selbach, 390 Look/age fotostock, 391 Look/age fotostock, 391 Look/age fotostock, 392 Look/Rainer Martini, 392 Look/Rainer Martini, 393 Look/Sabine Lubenow, 393 Look/Rainer Martini, 394 C/Ben Welsh, 394 C/Ramon Navarro, 395 Look/Jan Greune, 395 Look/Photononstop, 396 G/Dennis Fischer, 396 M/Rainer Mirau, 397 Look/Kay Maeritz, 397 C/Martin Moxter, 398 G/Images Etc Ltd, 398 M/age, 399 Look/Juergen Richter, 399 M/Alamy, 400 G/Jean-Baptiste Fabouan, 400 Look/age fotostock, 401 G/Fligno Fdz de Pinedo, 401 C/Image Source, 401 C/Sven Hagolani, 402 G/Marc Baertsch, 402 G/OGphoto, 403 M/Alamy, 403 M/Alamy, 403 M/Alamy, 403 M/Alamy, 404 G/Sven Hagolani, 404 Look/age fotostock, 404 G/Panora-

mic Images, 405 Look/age fotostock, 405 Look/Photononstop, 405 G/Panoramic Images, 406 G/Anders Blomqvist, 406 Look/age fotostock, 407 G/Sergio Viana, 407 Look/age fotostock, 408 G/Images for your eyes, 408 Look/age fotostock, 408 Look/age fotostock, 409 Look/age fotostock, 409 Look/age fotostock, 410/411 G/Jumper, 411 C/Sylvain Sonnet, 412 G/Cmanuel Photography, 412 M/Alamy, 413 Look/Reinhard Dirscherl, 413 Look/Reinhard Dirscherl, 414 Look/Thomas Stankiewicz, 414 M/United Archives, 415 C/Cyril Ruoso, 415 C/Wild Wonders of Europe, 416/417 Look/Hauke Dressler, 418 G/Marc Dmoz, 418 Look/Arthur F. Selbach, 418 Look/Juergen Richter, 418 Look/Juergen Richter, 419 G/Allan Baxter, 419 Look/Juergen Richter, 420 Look/Thomas Peter Widmann, 421 G/Jesus Gonzalez, 421 Look/age fotostock, 421 G/Sandra Raccanello, 421 C/Martin Ruegner, 421 M/Alamy, 421 G/Marco Cristofori, 422 G/Abuela Pinocho, 422 C/Danny Lehman, 422 C/Guy Thouvenin, 423 C/Joseph Sohm, 423 G/Jeremy Horner, 424 Look/Daniel Schoenen, 425 Look/Photononstop, 425 C/Ocean, 425 C/Grand Tour Collection, 425 C/Mark Thomas, 425 C/Stefano Amantini, 425 G/Xavi Gomez, 425 G/Luis Castañeda, 425 C/Michelle Chaplow, 426 C/Michele Falzone, 426 C/Michele Falzone, 427 G/Domingo Leiva, 427 G/Will Selarep, 427 G/David Sutherland, 428 Huber/Reinhard Schmid, 428 C/Jean-Pierre Lescourret, 428 C/Destinations, 427 Look/Juergen Richter, 427 Look/age fotostock, 429 G/Carlos Sanchez Pereyra, 429 G/Images Etc Ltd, 429 G/avier Millán Photography, 429 Look/age fotostock, 429 C/Bo Zaunders, 429 C/Adam Woolfitt, 429 M/age, 430 Look/Rainer Mirau, 431 Look/Konrad Wothe, 431 Look/Jan Greune, 431 C/Grand Tour Collection, 431 C/Mel Stuart, 431 G/Ibiza paradis natural, 431 M/age, 432 Look/Juergen Richter, 433 Look/Juergen Richter, 434 G/Martin Siepmann, 434 Look/Sabine Lubenow, 434 C/Atlantide Phototravel, 434 C/Grand Tour Collection, 434 C/Tino Soriano, 434 C/Gianni Giorgi, 434 M/Martin Siepmann, 435 Look/Sabine Lubenow, 435 C/Pietro Canali, 435 C/Jose Fuste Raga, 435 G/Cristian Baitg, 435 M/age, 435 M/Martin Moxter, 436 Look/Heinz Wohner, 437 G/Zu Sanchez, 437 C/Hans Georg Roth, 437 C/Sebastiano Scattolin, 437 C/Paolo Giocoso, 437 C/Ocean, 437 M/Alamy, 438 G/Magnus Larsson, 439 Look/Rainer Mirau, 439 C/Luca da Ros, 439 C/Frank Lukasseck, 439 M/Imagobroker, 440 Look/Reinhard Dirscherl, 440 C/Mauricio Abreu, 441 G/Alan Copson, 441 C/Franz-Marc Frei, 441 C/Mauricio Abreu, 441 C/Mauricio Abreu, 441 C/Mauricio Abreu, 442/443 G/Alberto J. Espiñeira Francés-Alesfa,

De uitgever heeft getracht alle rechterhonden van het beeldmateriaal te achterhalen. In enkele gevallen is dit niet gelukt. Wie niet om toestemming tot publicatie werd verzocht en alsnog meent rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met de uitgever.

www.lannoo.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Als u opmerkingen of vragen heeft, dan kunt u contact opnemen met onze redactie: redactie.toerisme@lannoo.com.

Vertaling: Christelle Bogaert

Opmaak: Karakters, Gent

Cover: Véronique Lux

Oorspronkelijke titel: Unterwegs in Spanien & Portugal

© Kunth Verlag GmbH & Co. KG, München, Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2015

© Cartografie: Kunth Verlag GmbH & Co. KG

D/2015/45/215 – NUR 512

ISBN 978 94 014 2339 7

Deze uitgave werd met de meeste zorg samengesteld. De juistheid van de gegevens is mede afhankelijk van informatie die ons werd verstrekt door derden. Indien die informatie onjuistheden bevat, kan Lannoo daarvoor geen aansprakelijkheid aanvaarden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.